

UPPSALA UNIVERSITET
Institutionen för nordiska språk

C-UPPSATS
Svenska språket/nordiska språk C Ht 2006

Lovisa Öhlund
Malma Stenväg 10
756 45 Uppsala
tfn 018-309416
lovisaohlund@hotmail.com

Att tala ”på bätter”

En uppsats om studenters syn på dialekter

Handledare: Staffan Fridell
Institutionen för nordiska språk

Sammandrag

Denna uppsats handlar om dialekter; hur de förändras, om det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna än i samhället, om det finns något Uppsalaspråk och så tar den upp hur informanterna vill tala om tio år. Den här uppsatsen är baserad på enkätsvar från 52 studenter vid Uppsala universitet. Majoriteten av informanterna uppger att deras dialekt har förändrats. De från Götaland har störst andel som uppger en förändring. Majoriteten av informanterna svarar även att det inte är mer accepterat att tala dialekt på nationerna än i samhället, att det inte finns något Uppsalaspråk och att de är nöjda om de talar ungefär som nu om tio år.

Innehåll

Sammandrag 2

1 Inledning 4

1.1 Syfte 4

1.2 Bakgrund 5

1.3 Begreppsförklaring 8

2 Metod och material 8

2.1 Informanter 8

2.2 Datainsamling 10

2.3 Analys 11

3 Resultat 11

3.1 Upplever du att din dialekt har förändrats sedan du flyttade hit? 11

3.2 Vad tror du att det beror på? 14

3.3 Upplever du att det är mer accepterat att tala dialekt i nationslivet än i det övriga samhället? 15

3.4 Anser du att det finns ett Uppsalaspråk? 16

3.5 Har du börjat använda något uttryck som du tycker är typiskt för Uppsala? 18

3.6 Hur vill du tala om 10 år? 20

4 Diskussion 22

5 Sammanfattning 26

Litteraturförteckning 28

Bilagor

Bilaga 1 Enkät 29

Bilaga 2 Fråga 7 31

1 Inledning

Uppsala är Sveriges fjärde största tätort. Staden är mest känd för att vara en universitetsstad och många människor flyttar hit för att studera. Här finns även 14 studentnationer, varav 13 aktiva, som bildades i början av 1600-talet. De bildades för att studenter från samma delar av landet skulle kunna träffas och umgås. Uppsala är även en stad utan en särskilt utpräglad dialekt. Jag är själv Uppsalabo och jag har alltid känt att det är trist att jag inte har någon särskild dialekt. Därför är jag väldigt nyfiken på sambandet mellan studenter och dialekter. Är de stolta över sin dialekt eller vill de få bort den?

1.1 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är undersöka attityden till dialekter hos studenter som läser vid universitetet. Jag anser att det är en viktig grupp i samhället som kan visa en glimt av hur framtiden kommer att se ut med tanke på att de riktigt genuina dialekterna är på väg att försvinna. Hur intresserade är dagens studenter av dialekter? Med utgångspunkt i den frågeställningen ska jag undersöka ifall studenter anser att deras dialekt har förändrats efter att de flyttade till Uppsala, om de upplever att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna än i samhället, ifall de tycker att det finns ett Uppsalaspråk och till sist ska jag ta reda på hur de vill tala om tio år.

Min hypotes är att nästan alla ändrar sin dialekt på något sätt när de flyttar till en annan ort, i synnerhet efter en längre period på samma ort. Enligt Mats Thelander (1983) tar flyttare först upp nya uttryck som finns på orten dit de har flyttat och sedan efter en längre period blir deras språk mer likt riksspråket. Det är möjligt att det är något som sker omedvetet, så det ska bli intressant att se vad studenterna svarar på den frågan. Jämförelsen mellan nationerna och samhället är lite klurig. Nu har samhället blivit mer öppet för dialekter och därför kanske det inte är så stor skillnad. En källa till det är att det i början bara talades rikssvenska inom exempelvis radiovärlden. År 1976 var ett viktigt år eftersom det var då som en skåning för första gången läste upp nyheterna (Jonsson, 1989). I dagens samhälle blir det inget ramaskri om någon talar dialekt när de läser upp nyheterna utan för oss är det invariant. Jag kan tänka mig

att nationerna förr i tiden var ett av de få ställen där människor kunde vara sig själv och tala dialekt. Men på ett sätt är det kanske ändå lite prestige att tala dialekt på nationerna idag när de genuina dialekterna är en utrotningshotad art. Frågan om det finns ett Uppsalaspråk eller inte är svår. Det beror helt på vad som menas med Uppsalaspråk. Är det samma sak som Uppsaladialekt? Sista frågan hur informanterna vill tala om tio år kan visa på ifall de vill behålla sin dialekt eller om de inte vill det. Det kan ge en förning inför vad som kommer hända i framtiden. Vill folk tala dialekt eller finns det andra saker som är viktiga när de talar?

1.2 Bakgrund

Nils Sjödin skrev 1990 i Dagens Nyheter en artikel som hette ”Jag lärde mig tala ’på bätter’ i Uppsala”. I artikeln berättar han om när han flyttade in till stan från en by i västra Ångermanland på 50-talet och då upptäckte han att hans dialekt inte passade lärarna eller vännerna. Därför var han tyst under lektionerna och rasterna. Det var inte förrän han lärde sig att tala som de andra gjorde som han kunde börja fungera normalt. Sedan flyttade han till Uppsala för att studera och då lärde han sig tala ”på bätter”. Det var ett uttryck som de hade, det var bättre språk i stan och då var deras eget språk sämre. Sedan blev Nils Sjödin lärare och när han en dag läste i en nyutkommen bok i svenska för gymnasiet fann han raderna: ”Numera är det så att de flesta som använder dialekter gör det i sin hemmiljö och ett bättre språk i samtal med andra.” Den meningen visar att dialekterna inte är fina nog att använda på exempelvis arbetsplatsen eller i skolan.

I Mats Thelanders artikel ”Med dialekten i bagaget” (1992:178) står det att tillbakagången och utjämningen av våra dialekter har skett mest under de senaste 50 åren. Två förklaringar som brukar nämnas är skolan och massmediernas inflytande. Men radion och TV:n visade bara en modell för rikssvenskan, den gjorde inte så att folk ändrade sin dialekt ute i stugorna. Istället för den verbala kommunikationen beror dialektutjämningen på den fysiska kommunikationen det vill säga pendling och flyttning. Urbaniseringen spelar en viktig roll. När den nådde vissa delar som tidigare hade varit isolerade tappade de en stor del av dess befolkning. Dialekten kan vara en symbol för gemenskap och om den gemenskapen försvinner kan även dialekten försvinna. De som flyttade från byarna var de som var yrkesaktiva. Det betyder att det blev en stor generationsklyfta där de äldre hade det gamla språket medan ungdomarnas språk var påverkat av medierna och skola. Det resulterade i att

den genuina dialekten med tiden försvann och byttes ut mot en mer utjämnad dialekt som kunde innehålla vissa dialektala ord som hade stöd från samhället.

I ”Med dialekten i bagaget” står det även om en annan artikel som Mats Thelander har skrivit som heter ”Från blåknut till brakknut”(1983). I den har han sett vad som händer med flyttarnas språk. Den handlar om personer som flyttade från landsbygden i norra Västerbotten till Eskilstuna stad. Där kom de fram till att den norrländska prägeln avtog utan att ersättas av en lika stark sörmländsk. Resultatet av det blir att flyttarna får ett mer rikssvenskt språkbruk. De ord som är enklast att behålla i sitt språk är de som uppfyller de här tre kraven:

1. Inte från riksspråkets synpunkt påfallande (enbart riksspråkliga led): exempel *hitta igen, komma sig*
2. Till betydelsen provinsiella: exempel *skadlig* ’ömtålig’, *annars* ’annorlunda’
3. Tidigt inlärdas beteckningar som inte är så aktuella: exempel *blåknut* ’hårdknut’, *tjuvben* ’krokben’

Det är även bra om ordet används på flera platser. Inflyttarnas dragning mot riksspråket blir som mest efter flera år. I början är de mer positiva till de ord som finns på orten de flyttar till. Det beror på att flyttarna först vill anpassa sig. Så länge flyttaren har norrlandsdrag är det lättare att ta upp södermanlandsdrag. Ursprungsdialekten klarar sig längst om personen blev tvingad att flytta exempelvis för att få ett jobb.

Gun Widmark, Jan Trost och sociologiska institutionen gjorde 1969 en undersökning som hette ”Lokalt och riksspråkligt – en undersökning av Uppsalaspråk”. De gjorde intervjuer med 247 slumpvis utvalda personer från Uppsala eller områden runt omkring. Av dem anser 87% att det är skillnad mellan språket i Uppsala och språket i Stockholm. Lika många anser att det är skillnad mellan Uppsala och landsbygden. Två tredjedelar tycker att Uppsalaspråket är bättre och rikare än det i Stockholm. Men det visar sig ändå att de tycker att stockholmskan är vackrare, finare, mer grammatikalisk och mer riksspråk. I undersökningen kom de fram till att de som är mellan 28 och 38 är de som är mest benägna att överge de regionala dragen. Yrkesverksamma kvinnor är mer riksspråkliga än yrkesverksamma män. Riksspråket tränger undan lokalspråket ojämnt eftersom alla inte kommer i kontakt med det. Om informanterna hade kontakt med Stockholm eller inte var viktigt för resultatet.

Jasmina Bolfek Radovani publicerade 2000 en FUMS rapport som heter ”Attityder till svenska dialekter – en sociodialektologisk undersökning bland vuxna svenskar”. I den rapporten har hon valt ut fem städer där hon har samlat informanter. De olika städerna är Tierp, Östersund, Malmö, Trollhättan och Linköping. Hon har bland annat undersökt vilken dialekt de själva anser sig tala, vad de har för kunskap om dialekter, när de anser att det är

accepterat att tala dialekt och vilken dialekt de tycker bäst respektive sämst om. När de frågade informanterna i Tierp vad de tyckte om sin egen dialekt, uppländskan, och rikssvenskan visade det sig att de hade ungefär samma drag. De tyckte även att dialekten i Tierp var vackrare och intelligentare än rikssvenskan. De dialekter som var populärast i genomsnitt bland alla fem städer var göteborgska, värmländska, dalmål, gotländska och jämtska. Uppländskan kommer på en sjätte plats. De som hamnade i botten var finlandssvenska, skånska, sörmländska och stockholmska.

År 2004 skrev Ylva Skogberg en C-uppsats i Allmän språkvetenskap vid Stockholms universitet som hette ”Styr fördomar om andra människor vår uppfattning om dialekter?” – en enkätstudie om attityder till några vanliga svenska dialekter och talare av dessa. Hon delade upp de 22 informanterna som hon använde sig av i två grupper. En grupp kallar hon för ”tyckargruppen” och en grupp för ”lyssnargruppen”. ”Tyckargruppen” svarade på vad de tyckte om folk från olika landsdelar medan ”lyssnargruppen” svarar utifrån inspelningar från SweDia 2000 som de har fått lyssna på. Drygt hälften av informanterna kom från Stockholm och de flesta bodde där. I uppsatsen kom hon fram till att människor från Lappland, Västerbotten och Östergötland uppfattades på ett negativt sätt av tyckargruppen medan människor från övriga platser uppfattades positivt. Norrlänningarna ansågs vara naiva, sorgsna och tröga. De som uppfattades på bäst sätt var jämtarna som sedan följdes av värmlänningar, gotlänningar och dalmasar.

Ylva Skogberg hade bland annat Jasmina Bolfek Radovanis rapport som grund för sin uppsats. De kom dock fram till olika resultat. I Bolfek Radovanis rapport kommer hon fram till att dalmål, värmländska, gotländska och jämtska är de mest omtyckta dialekterna. I Skogbergs uppsats var det få dialekter som uppfattades positivt, undantagen var västerbottniska och jämtska. Hon tror att resultatet kan ha att göra med vad talarna i materialet pratade om.

Bakgrunden visar att det har forskats en del om dialekter med olika infallsvinklar. Det har forskats om vad som händer med flyttarnas språk, det har forskats om Uppsalaspråket och så har det undersökts vilka attityder människor har gentemot olika dialekter. Dock har jag inte funnit någon uppsats eller bok som har riktat in sig specifikt på studenter vid universitetet och som tagit upp den gruppens attityder och funderingar kring ämnet. Därför tycker jag att den här uppsatsen kan tillföra något nytt till dialektforskningen.

1.3 Begreppsförklaring

De ord som förekommer i den här uppsatsen är orden dialekt, rikssvenska, riksspråk, standardspråk och ett ord för när människor inte har någon speciell dialekt, ”studentiska”. Det sistnämnda begreppet fanns med i enkäterna och är inte något som jag själv har skapat. Jag har använt de här befintliga begreppen eftersom de är allmänt kända.

Med dialekt menas all dialekt, det vill säga genuin dialekt, utjämnad dialekt och regional standard. I den här uppsatsen handlar det främst om utjämnad dialekt och regional standard eftersom den genuina dialekten är så sällsynt. I Lars-Gunnar Anderssons bok ”Fult språk” (1985:60) står det även att begreppet dialekt utgår från begreppet ”språklig variabel”. Det betyder att det viktiga med dialekter är att det finns en variation. Den variationen kan existera på olika nivåer i språket exempelvis den fonologiska variabeln eller den lexikala variabeln. Även i den här uppsatsen innehåller begreppet dialekt de här olika variablerna. I J.K. Chambers och Peter Trudgills bok ”Dialectology” (1998:3) står det att de i sin bok ser alla talare som talare av minst en dialekt. I min uppsats däremot skiljer jag på dialekt och riksspråk.

2 Material och metod

Materialet som är underlag för den här uppsatsen är 52 stycken insamlade enkäter från studenter vid Uppsala universitet. Det här kapitlet delas upp i delkapitlen Informanter, Datainsamling och Analys.

2.1 Informanter

Studenterna som utgör informanter i den här uppsatsen är en "lärargrupp", en "praktisk svenska-grupp" och en "svenska språket/nordiska språk-grupp". I "lärargruppen" var det 20 studenter vid utdelningstillfället, i "praktisk svenska-gruppen" 15 studenter och i "svenska

språket/nordiska språk-gruppen" var det 17 stycken. Det betyder att jag sammanlagt har 52 enkätsvar. Anledningen till att just de här tre olika grupperna valdes berodde på att dessa bedömdes som mer språkligt medvetna än genomsnittet vilket antogs vara en förutsättning för att kunna svara på frågorna. För att få bra resultat från enkäterna delades informantgruppen in i tre olika grupper beroende på uppväxtort, födelseår och kön.

Spridningen geografiskt var relativt bra eftersom 15 landskap från norr till söder representerades. Det var även fyra personer som hade växt upp utanför Sverige. De studenter som var från Sverige delades in i Norrland, Svealand och Götaland. Nio personer var från Norrland, 25 personer var från Svealand och 14 personer var från Götaland. Det betyder att nästan hälften av alla studenter, 48%, var ifrån Svealand. Det var 27% ifrån Götaland, 17% från Norrland och från övriga län var det 8%.

Åldersmässigt var det även en dominant grupp. De som var födda på 80-talet utgjorde 76% av studenterna. Sedan var det 16% som var födda på 70-talet och 8% som var födda tidigare. En person hade glömt fylla i sitt födelseår och det resulterar i ett bortfall på 2%.

Fördelningen mellan män och kvinnor i de olika grupperna var ojämn. Sammanlagt var det 75% kvinnor som svarade på enkäten och 25% män. Det vill säga 39 kvinnor och 13 män.

Tabell 1: Beskrivning av informanterna.

Län	Antal	Födelseår			Uppgift saknas
		40/50/60-tal	70-tal	80-tal	
Norrland	9	0	3	6	0
Kvinnor	4				
Män	5				
Svealand	25	3	2	20	0
Kvinnor	20				
Män	5				
Götaland	14	0	0	13	1
Kvinnor	12				
Män	2				
Övriga län	4	1	3	0	0
Kvinnor	3				
Män	1				

I fråga 4 fick informanterna svara på vilka landskap och orter de bott på mer än ett år exklusive uppväxtort. Det var 23 informanter som inte uppgav något ytterligare boplat och sju studenter uppgav Uppsala. Övriga landskap och orter fick 22 svar varav sju av dem svarade Stockholm.

Informanterna fick i fråga 5 svara på vilket år de flyttade till Uppsala. Två av dem hade alltid bott i Uppsala, en student var ifrån Uppsala men hade bott på andra platser och åtta av dem pendlade till Uppsala. Två personer uppgav att de hade flyttat till universitetsstaden före 90-talet medan fyra personer uppgav att de flyttade under det nämnda decenniet. Flest informanter flyttade till Uppsala under 2000-talet. Mellan 2000 och 2003 var det sex studenter som flyttade till Uppsala, 2004 var det 13 stycken, 2005 var det 8 stycken och lika många studenter flyttade hit 2006.

2.2 Datainsamling

Enkäten bestod ursprungligen av tio frågor, men fråga 7 togs bort eftersom den inte tillförde något. Uppsatsen bygger därför på de övriga nio frågorna. Enkäten i bilaga 1 delades dock ut till alla grupper utom lärargruppen och eftersom inte alla hade svarat på den platsade resultatet inte i uppsatsen (för att läsa om resultatet på fråga 7, se bilaga 2). Att enkät valdes som metod beror på att det gav varje informant möjlighet att utan annan påverkan än enkätfrågorna formulera sina svar själv. Det gav även möjlighet för informanterna att vara anonym och därför minskade risken för så kallade socialt acceptabla svar. Dessutom verkar det vara vanligt att den här formen av studier genomförs med intervjuer och det är därför bra om datainsamlingen även sker på andra sätt. Enkäterna delades ut under lektioner och samlades sedan in igen ungefär en kvart senare. Hur lång tid informanterna fyllde i enkäten varierade från student till student.

2.3 Analys

När materialet var insamlat analyserades det. Eftersom enkäten inte hade några kryssfrågor (med undantag för fråga 1) kategoriserades svaren. De vanligaste kategorierna blev; ja, kanske, nej, vet ej och inget svar. Det förekom även andra alternativ på en del frågor beroende på vad studenterna hade svarat. Kategoriseringen utgår i det här fallet efter svaren i enkäten. Kategoriseringen av enkätsvaren gjordes i några olika steg. Först lästes alla svaren igenom för att få en överblick och helhetsbild av hur svaren var. Därefter provade jag mig fram med olika kategorier. När det inte blev några svar över som inte var möjliga att kategorisera efter det preliminära kategorisemat som jag kommit fram till valdes dessa kategorier för respektive fråga. Slutligen läste jag igenom alla enkätsvaren igen för att försäkra mig om att det inte fanns svar som talade emot mitt sätt att kategorisera dem.

3 Resultat

Resultaten från enkäterna presenteras i det här avsnittet. Enkätens olika frågor visas här i olika delkapitel. Varje delkapitel börjar med en enkätfråga och sedan kommer det text och en tabell. En tabell innehåller hur alla informanter har svarat och sedan är det uppdelat i mindre grupper; landsdel, ålder och kön.

3.1 Upplever du att din dialekt förändrats sedan du flyttade hit?

Det här är fråga 6a i enkäten och på den här frågan har de fått svara om de anser att dialekten förändrats sedan de flyttade hit. I vissa fall kan det handla om stora förändringar och ibland om små. Svaren kategoriserades i fyra kategorier; ja, nej, vet ej och inget svar. Till att börja med kan vi se hur resultatet blev i hela gruppen (se tabell 2).

Tabell 2. Procentuell fördelning av svaren på fråga 6a: "Upplever du att din dialekt förändrats sedan du flyttade hit?"

	Ja	Nej	Vet ej	Inget svar
Samtliga	58	31	2	10
Norrland	78	22	0	0
Svealand	40	36	8	16
Götaland	86	14	0	0
Övriga län	25	50	0	25
Kvinnor	59	33	0	8
Män	54	23	8	15
40/50/60-tal	0	50	0	50
70-tal	50	37,5	0	12,5
80-tal	64	23	8	5

Av tabell 2 kan det utläsas att fler än hälften av studenterna upplever att deras dialekt har förändrats. Förändringen består ofta i att studenterna har tappat dialektala ord och uttryck bland annat eftersom det inte finns lika många som talar en ens egen dialekt. Ens egen dialekt blir då mer blandad med andras dialekter och förlorar på det viset sina särskilda drag. Att de ändrar sin dialekt kan även bero på att de är mer eller mindre tvungna eftersom alla kanske inte förstår dialekten. En student ifrån Skåne skrev "Är medveten om vilka språkljud jag inte kan använda, eftersom folk inte förstår då."

Förändringen behöver inte vara negativ. En student ifrån Västergötland skrev "Snarare att dialekten förstärkts i sin särart då jag har flyttat". En student från Stockholm visade en annan positiv sida av att flytta när hon skrev "Den har blivit mer markant, eller i vilket fall tydligare för mig som alltid (nästan) tyckt att jag pratat rikssvenska. Nu reagerar jag själv på mina 'e':en och 'u':n där 'ä' och 'ö' borde varit." Det här betyder att det kan vara bra att byta miljö för att i jämförelse med andra kunna se vad som är typiskt för sin egen dialekt. Ytterligare en student från Stockholm skriver "Jag upplever att min stockholmska klang förstärkts (trots att den aldrig varit särskilt påtaglig)".

"Jag bor med 2 pers från Strömstad så min dialekt har blivit mer "västkustisk" men nåt åt Uppsala-hållet har den inte hunnit bli." Eftersom Uppsala är en stad med mycket studenter från hela landet behöver ens dialekt inte nödvändigtvis bli mer standardspråklig. Det kan även vara som i citatet ovan att de får influenser från någon helt annan dialekt. Att människor vill

identifiera sig med staden de flyttar till och de flesta av dess invånare stämmer inte. Det är mycket viktigare att anpassa sig de personer som finns i ens närmiljö, oavsett vilken dialekt de har. En annan student skriver ”Använder inte lika mycket e, utan mer ä. Jag lägger till pronomen även i slutet av meningar ibland, ja.”. Det beror på att han umgås med många hälsingar.

En student svarade att dialekten inte har förändrats ”mer än annars”. Den här studenten menar att dialekten alltid förändras lite beroende på umgänge, situation, hur man vill bli uppfattad, vilket humör man är på och så vidare.

I tabell 2 visar resultatet att flest personer från Götaland uppger att dialekten har förändrats efter flytt till Uppsala. De flesta från Norrland har också uppgett att deras dialekt har förändrats. En student från Norrland skrev ”Min dialekt har inte förändrats. Vill fortsätta ha kvar min dialekt.”. Det visar på att det handlar om en inställning. Den som verkligen vill ha kvar sin dialekt har antagligen lättare för att verkligen behålla den. Det kan även vara så att dialekten har förändrats fast individen själv inte upplever det så.

Svaren från dem som kommer från Svealand är lite olika de andras svar. Bland annat finns det ett bortfall som beror på att en del studenter är ifrån Uppsala och de har då inte angivet att dialekten förändrats. Det är även vissa studenter som pendlar till Uppsala från närliggande områden som inte heller uppgett någon förändring. Svealand är förståeligt nog den landsdel där dialekten hos studenterna förändrats minst.

Resultatet i tabell 2 visar att ingen av de personer som är födda på 40-, 50- eller 60-tal upplever att deras dialekt förändrats. Förklaringen till det är att tre av dem är från Uppland och den tredje är från ett sydamerikanskt land. Bland dem som är födda på 70-talet är det en majoritet som anser att deras dialekt har förändrats, men det är inte en lika stor majoritet som hos dem som är födda på 80-talet. Av dem som är födda på 70-talet är en person från ett europeiskt land, två personer från ett nordiskt land, två personer från Uppland och tre personer från Norrland.

Enligt tabell 2 finns det ingen markant skillnad mellan män och kvinnor. Både majoriteten av männen och kvinnorna anger att deras dialekt har förändrats.

3.2 Vad tror du att det beror på?

I fråga 6b fick studenterna svara på vad de ansåg att förändringen berodde på. Det vanligaste svaret var att färre personer talar deras egen dialekt och fler personer talar andra dialekter eller rikssvenska. En student beskriver det även som att fler talar ”studentiska”, det vill säga utan någon egentlig dialekt. Det kan även handla om att studenten vill bli förstådd och passa in. ”Det är lättare att ta sig fram om man kan anpassa sig till situationen” skriver en student. En annan student skriver ”Har lätt för att anpassa mig och man ”kommer närmare” varandra om man blir mer lika varandra. Undermedvetet.”. En tredje student uttrycker det ”Man blir som man umgås”. När människor hör andra dialekter kan de antingen anpassa sig eller så kan man bre på med sin egen dialekt. Behovet att bli förstådd är en anledning till att dialekten förändras.

”Jag tror att det har flera faktorer. Dels är det en naturlig utveckling eftersom alla runtomkring mej har en annan dialekt. Dels har jag ibland fått pikar för min dialekt trots att många gillar min dialekt.”. Att folk påpekar att man har dialekt och i det här fallet ”ger pikar” för den kan vara en annan stor anledning till att dialekten försvinner. Men det är inte alla som vill få bort sin dialekt ”Jag har den dialekt jag har och det känns väldigt svårt att ändra den på något vis”. Enligt Thelander (1983) klarar sig ursprungsdialekten längst hos en person som blir tvungen att flytta till en annan ort. Så om den här studenten har varit tvungen att flytta ifrån sin hemort till Uppsala för att plugga är det antagligen så att hans dialekt kommer att bibehållas ett långt tag framöver.

Att människor förändrar sin dialekt kan ha att göra med hur karakteristisk den är. Om de kommer från en plats där dialekten inte är särskilt utpräglad kan det vara lättare att ta bort den och falla in i standardspråket. En annan anledning till varför en del personer kan ha lätt att falla in i standardspråket kan vara att deras föräldrar har talat standardspråk när de var små.

För en del studenter är förändringen ett medvetet val. En student ifrån Medelpad uttrycker det på det här viset ”Det krävs av mig för att alla ska förstå och ha tålamod”.

En orsak till varför dialekten inte förändras så mycket kan vara för att studenten har nära till sin hemstad. Om en person har täta kontakter med sin hemstad och de som bor där kan det bidra till att dialekten inte försvinner.

3.3 Upplever du att det är mer accepterat att tala dialekt i nationslivet än i det övriga samhället?

Fråga 8 i enkäten handlar om ifall studenten upplever att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna än i samhället. Svaren på frågan kategoriserades i fem kategorier; ja, kanske, nej, vet ej och inget svar. Som framgår av tabell 3 tycker majoriteten av informanterna att det inte är mer accepterat på nationerna. De tycker snarare att det är lika accepterat att tala dialekt i samhället som på nationerna.

Tabell 3. Procentuell fördelning av svaren på fråga 8: "Upplever du att det är mer accepterat att tala dialekt i nationslivet än i det övriga samhället?"

	Ja	Kanske	Nej	Vet ej	Inget svar
Samtliga	27	11,5	36,5	19	6
Norrland	22	0	45	22	11
Svealand	24	20	35	20	0
Götaland	36	7	43	14	0
Övriga län	25	0	0	25	50
Kvinnor	21	15	41	18	5
Män	46	0	23	23	8
40/50/60-tal	0	0	0	75	25
70-tal	62,5	0	0	12,5	25
80-tal	21	15	49	15	0

Anledningar till att det är mer accepterat på nationerna är att det finns en språklig gemenskap där och det finns fler personer som kommer från samma landskap. Där är det fler som talar dialekt, oftast även samma dialekt. En student skriver "I min naiva bubbla är det lika överallt, men jag kan tänka mig att dialekten kommer fram mer i sällskap med en like".

En del studenter upplever det som så att det är bra att tala dialekt på nationerna men att det kan vara mindre bra att tala så i samhället. "Ja. Det är roligt med dialekter på nationerna men det kan också vara handikappande i samhället". Det påståendet får medhåll "På jobbet vill jag inte bräka på med mitt dalmål då jag hört att det låter ointelligent".

Staden Uppsala är som sagt en stad med många olika dialekter. Det kan enligt en student tala för att det skulle vara lika accepterat att tala dialekt på nationerna som i samhället ”Eftersom Uppsala är en stad med många olika dialekter så jag tycker att det är lika accepterat att tala dialekt på nationerna som i klassen”. En annan student är lite mera tveksamt och tycker att det beror på vilken dialekt det rör sig om.

Av resultatet i tabell 3 kan det konstateras att Götaland är den landsdel som anser att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna. Det svaret kan styrkas med vad en student därifrån svarade på den frågan ”Ja absolut, speciellt på min nation – Västgöta där det t.o.m är status att tala så mycket västgötska det går”.

Fråga 8 är en intressant fråga med tanke på åldersfördelningen. Den äldsta gruppen uppger att de inte ägnar sig åt nationslivet, vilket inte är särskilt förvånande. Det som däremot har gett utslag är att majoriteten av dem som är födda på 70-talet anser att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna. Av de yngre är det fler som anser att det är lika accepterat på nationerna som i samhället. Det kan vara så att eftersom de som är födda på 80-talet anser att dialekter är accepterade överallt så är de faktiskt det. Kanske mer nu än de har varit innan.

Tabell 3 visar en liten skillnad mellan könen. Kvinnorna var betydligt fler än männen vilket kan ha skapat en snedvridning, men enligt tabellen anser fler män att det är mer accepterat med dialekt på nationerna. Några av de kvinnliga studenterna var tveksamma till om det var mer accepterat medan männen var mer bestämda och svarade antingen ja eller nej.

3.4 Anser du att det finns ett Uppsalaspråk?

Den här frågan gav flera olika svar och kategoriserades därför i sex olika kategorier; ja, kanske, nej, studentspråk, Uppsaladialekt och vet ej. Vissa svarade ja eller nej rakt av medan andra tänkte till lite extra. Själva termen Uppsalaspråk är svårdefinierad. En del svarade att det trodde att det fanns ett eget språk medan andra ansåg att det fanns en Uppsaladialekt. Menar de då samma sak? Eller är termen Uppsalaspråk mer specifik än Uppsaladialekt. Vissa menade även på att det fanns ett Studentspråk i Uppsala. Menar de fortfarande att det är ett Uppsalaspråk då? En del svarade att de inte märkt något Uppsalaspråk eller någon Uppsaladialekt, men att de ändå trodde att det fanns en. Då ponerar de förvisso att det finns men samtidigt är de inte säkra.

Tabell 4. Procentuell fördelning av svaren på fråga 9a: "Anser du att det finns ett Uppsalaspråk?"

	Ja	Kanske	Nej	Studentspråk	Uppsaladialekt	Vet ej
Samtliga	29	8	40	8	10	6
Norrland	33	0	33	11	22	0
Svealand	36	4	44	8	0	8
Götaland	14	21	29	7	21	7
Övriga län	25	0	75	0	0	0
Kvinnor	31	10	41	8	8	3
Män	23	0	38	8	15	15
40/50/60-tal	25	0	25	0	0	50
70-tal	37,5	0	50	12,5	0	0
80-tal	28	10	41	10	10	0

Något som en student skrev ingår i Uppsalaspråk är att folk säger "tynnre" istället för tunnare. Det är något som Gun Widmark har med i sin artikel (1977:248-249). Där fick informanterna svara på vilka meningar de tyckte kändes hemvana. Komparativformen "tynnre" var det 2/3 av informanterna som använder. Ordet kommer från fornsvenskan och är alltså en gammal relik. Det mest frekventa bland de undersökta dragen är "i bak". Det uttrycket kan ha kommit från barn som inte kunde språket så bra och som sedan började användas av unga personer. Det näst vanligaste draget är böt istället för bytte.

Ett drag som en student i min undersökning anser är typiskt för Uppsala är att de har K långt bak i munnen, att de har ett "sch"-ljud i ord som slut och slå och att de säger "hitta på" istället för hitta. En sak som en annan student upplevt som Uppsalaspråk är att man betonar *l* och *o*. Samma student skriver förvisso att hon inte har märkt något speciellt Uppsalaspråk men att hennes kompis som är hemmahörande i Uppsala talar på det viset. Det kan även vara att människor säger "klöpp" istället för "klippte".

Hur Uppsaladialekten låter var det en student som funderade på. Han kom fram till att den låter "nobel och slätrakad". En annan student anser att den är väldigt neutral och nästan rikssvensk. En tredje variant var att Uppsalaspråket låter precis som stockholmskan.

En student menar att det finns en Uppsaladialekt bland dem som bor här, men inget Uppsala "studentspråk". Sedan finns det de som tycker tvärtom. Att det finns ett studentspråk,

men inget språk som gäller för alla i Uppsala. Exempel på ord som ingår i studentspråket är *gask/gasque*, *recce* och *dugga*. En annan beskrivning av studentspråket är att det innehåller många olika dialekter. Det betyder att det inte finns ett speciellt språk utan att det bara är en blandning av redan befintliga dialekter. En student menade att det finns ett Uppsalaspråk bland de äldre möjligtvis.

En idé var att Uppsala i själva verket har två språk. Ett lite mer ”bonnigt” språk som de som flyttat in från landet använder och ett akademikerspråk som de som kommer från andra platser har.

Enligt tabell 4 anser majoriteten av de från Svealand att det inte finns ett Uppsalaspråk. De är samtidigt väldigt många från samma landsdel som anser att det finns ett. Ungefär 1/5 av de från Götaland och Norrland tycker att det möjligtvis finns en Uppsaladialekt snarare än ett Uppsalaspråk, men ingen från Svealand håller med om den teorin. I Götaland anser 1/5 av studenterna att det kanske finns ett Uppsalaspråk till en viss del. Resultatet från åldersgrupperna visar att gruppen är samstämmig, det finns inget Uppsalaspråk. De som var positivast till ett Uppsalaspråk var 70-talisterna.

Majoriteten av kvinnorna och majoriteten av männen är överens om att det inte existerar något speciellt språk för Uppsala. Jämförelsen mellan kvinnor och män visar återigen att kvinnorna har svarat ”kanske” i större utsträckning än vad männen har gjort.

3.5 Har du börjat använda något uttryck som du tycker är typiskt för Uppsala?

I fråga 9b fick studenterna ange ifall de tagit upp något nytt uttryck. Det var inte så många studenter som uppgav att de tagit efter något uttryck som de tyckte var speciellt för Uppsala. Ungefär 1/5 uppger att de har tagit upp något uttryck (se tabell 5).

Tabell 5. Procentuell fördelning av svaren på fråga 9b: "Har du börjat använda något uttryck som du tycker är typiskt för Uppsala?"

	Ja	Nej	Vet ej	Inget svar
Samtliga	19	69	4	8
Norrland	11	89	0	0
Svealand	24	60	4	12
Götaland	29	71	0	0
Övriga län	0	75	0	25
Kvinnor	23	72	0	5
Män	15	62	8	15
40/50/60-tal	0	50	25	25
70-tal	0	87,5	0	12,5
80-tal	28	67	0	5

De ord som studenter uppger att de börjat använda är till stor del studentrelaterade ord som *gasque* och *recce*. En student uppger att hon börjar använda ordet *kontext* och en annan uttrycket *det där är direkt obra*. En informant uppger att han/hon böjer verb "fel" som t.ex. *tröck* istället för *tryckte*. En student uppger att han inte har någon koll på vad som är typiskt för Uppsala.

"Kanske när jag var yngre, något som hörde mer till lokalt ungdomsspråk, men inte nu" svarade en student. Ett annat svar med tanke på ungdomsspråket lyder "Nej jag tror inte att det skulle vara typiskt för Uppsala med "kefft" och "stabil".

En student ifrån Danderyd svarar på fråga 9b "Nej utan snarare mer sthlms uttryck". Återigen förknippas Uppsalaspråket med stockholmskan, fast nu är det så att människor lär sig Stockholmsuttryck i Uppsala.

Ett flertal studenter svarar att de inte vet ifall de har tagit upp något nytt uttryck, i alla fall inte medvetet, och en del svarar att de än så länge inte hunnit berika sitt ordförråd med något Uppsalaspråk.

Ingen av de olika grupperna har en majoritet som anser att de tagit upp något nytt uttryck. Den landsdel som har störst andel ja-svar är Götaland. Könsskillnaderna visar på att kvinnorna har en tendens att ta upp nya uttryck mer än vad män har. Av de olika åldersgruppera är det bara de som är födda på 80-talet som tagit upp något nytt uttryck.

3.6 Hur vill du tala om 10 år?

Det här är enkätens sista fråga. Den kategoriserades in i kategorierna dialektalt, standardspråk, blandspråk, annat, som jag gör nu, spelar ingen roll och vet ej. I tabell 6 här nedan kan det utläsas att de flesta är nöjda med hur de talar idag och de vill fortsätta tala så om tio år. Ungefär 1/4 har skrivit att det vill fortsätta tala dialekt. En student skriver till och med ”Jag bryr mig egentligen inte, men jag tycker det är kul med dialekter och att det hörs var man är ifrån. Så Göteborgska.”. En annan student skriver ”Jag vill tala med lite mer dialekt och trotsa kommentarerna”.

Tabell 6. Procentuell fördelning av svaren på fråga 10: "Hur vill du tala om 10 år?"

	Dialektalt	Standard- språk	Bland- språk	Annat	Som jag gör nu	Spelar ingen roll	Vet ej
Samtliga	27	6	2	17	31	8	10
Norrland	56	0	0	22	0	0	22
Svealand	16	0	0	32	40	0	12
Götaland	29	7	0	7	43	14	0
Övriga län	0	50	25	25	0	0	0
Kvinnor	26	8	0	15	36	8	8
Män	31	0	8	23	15	8	15
40/50/60-tal	25	25	0	0	50	0	0
70-tal	25	12,5	12,5	37,5	12,5	0	0
80-tal	28	3	0	15	31	10	13

Dialekter som studenterna vill tala är oftast de dialekter som är deras ursprungsdialekter. En student uttrycker det genom att skriva att hon vill tala sin ”barndomsdialekt”. De som inte har någon dialekt med sig från barndomen fast ändå skulle vilja ha en dialekt kan känna som den här studenten har svarat ”Dialekter är fint, men jag tror inte jag kommer ha någon särskilt utpräglad dialekt om tio år heller, ungefär som nu alltså, tråkig uppländska...”. En annan student berättar att han/hon är nöjd som det är, även fast det finns fina dialekter så är det inget som kommer att eftersträvas.

En del studenter vill ha just en speciell dialekt som göteborgska, skånska, stockholmska och norrländska medan andra vill ha rikssvenska med inslag av dialekt. Det kan alltså variera hur mycket dialekt studenten vill ha, men alla som har svarat att de vill ha dialekten med i bilden hamnar under kategorin dialekt. En student uttrycker sin dialekt på det här viset ”Jag vill ha kvar en del av min dialekt men ändå ha kunnat snappa upp nya uttryck utifrån andra dialekter jag mött.” Det är ett bra sätt att ha kvar sin dialekt samtidigt som anpassningen till den nya miljön sker.

En student svarade att hon ville tala rikssvenska, det vill säga utan någon specifik dialekt. Två andra studenter ville kunna tala bättre svenska om 10 år. De vill alla tre tala standardspråk utan dialekt och därför hamnar de under samma kategori. En student skrev att han ville tala blandspråk.

De studenter som faller in under kategorin ”annat” är det studenter som exempelvis uppgivit att de vill tala vuxnare och mognare. En student skrev ” Korrekt, utan svordomar. Dvs jag bryr mig inte om dialekten längre. Är en kameleont som anpassar mig dit jag kommer.” Ett annat exempel som faller in under den rubriken är att tala baklänges som en student skrev. En del studenter svarar att de vill tala mer efter vilken situation de befinner sig i och då hamnar även de under ”annat”. En student uttrycker det såhär: ”Mer dialektalt i inofficiella sammanhang och mer medvetet och språkriktigt i officiella sammanhang”. Det visar på att det är väldigt viktigt att tala medvetet. En annan student uttrycker det på det här viset ”Beror på sammanhanget och miljön. Man kan inte börja tala slang när man håller föredrag t.ex.”.

Tabell 6 visar att de som helst vill tala dialekt är de från Norrland. Studenter från Götaland vill antingen tala dialekt eller så är de nöjda som det är. De från Svealand är nöjda med att tala som de talar nu eller så vill de tala på ett annat sätt, exempelvis vuxnare. En anledning till att de från Svealand inte vill tala lika mycket dialekt som de från övriga landet är att majoriteten har minst utpräglad dialekt. Det betyder inte att alla har det eftersom även Värmland och Dalarna bland annat ingår i Svealand.

Resultatet visar att studenterna är mest måna om sina dialekter när de är unga. Det är antagligen för att det är då som de har kvar mest dialekt. Om de har bott på annan ort än sin uppväxtort en längre tid kanske de redan tappat den och då inte prioriterar att få tillbaka den så mycket. Ett vanligt svar bland de yngre som inte vill tala dialekt är att de vill tala ett vuxnare och mindre vulgärt språk som är mognare med färre svordomar. De som är nöjda med hur de talar vinklar gärna in att de helst skulle vilja tala med fler ord exempelvis. Det visar på att de inte är helt nöjda.

Enligt tabell 6 finns det en liten skillnad mellan män och kvinnor. Fler män vill tala dialekt medan de flesta av kvinnorna är nöjda om de talar som de gör nu. Att männen talar mer dialekt och kvinnorna mer standardspråkligt kan konstateras utifrån sociolingvistiska undersökningar (Andersson 1985:74). Kvinnor uppfostras oftast till att tala korrekt, vara tysta och artiga (Chambers & Trudgill 1998:83-85). Att tala mer vårdat utan svordomar är något som kvinnorna i den här undersökningen också verkar sträva efter. En kvinna skrev ”Inte lika slarvigt utan med mer ”vuxet” sätt. Som låter lite bättre och inte lika vulgärt”. En annan skrev ”oförändrat (kanske mer välvårdat utan svordomar...)” Att männen kan använda mer dialekt, slang och svordomar kan bero på att det har en ”förtäckt prestige”. Det associeras till styrka och tuffhet, något som män snarare än kvinnor vill förknippas med (Andersson 1985:75). Ett exempel som en man svarade är ”tydligt, organiserat och personligt”. Det visar på en skillnad mellan vad männen och kvinnorna lägger störst vikt på i sitt tal. Männen använder fler lågprestigedrag, de talar mer dialekt och bryter mot normen. Det vanliga mönstret är att kvinnor använder färre lågstatusformer än män (Chambers & Trudgill 1998:83-85).

4 Diskussion

En stor och återkommande aspekt är den att majoriteten av informanterna var födda på 80-talet, de var kvinnor och de flesta kom från Svealand. Det skapade såklart en hel del snedvridningar eftersom det är svårare att få ett representativt svar med så få informanter. Nu speglas svaret i vilka informanter som svarade på enkäten och det kan man egentligen inte dra så många slutsatser från. Det var även så att några informanter var uppväxta i Uppsala och några pendlade dit. Även det speglar av sig i resultaten. Jag valde att ta med alla enkäter som jag fick in. Jag kunde ha delat upp 80-talisterna i två grupper, men valde att inte göra det eftersom jag tyckte att det var mer enhetligt att ha ett decennium till varje grupp. Att enkätundersökningen gjordes på studenter som läser vid universitetet kan ha haft stor betydelse eftersom folk där behöver anpassa sin dialekt så att andra förstår vad de säger. Universitetet är troligtvis inte den miljö där människor talar sin bredaste dialekt. Om jag däremot undersökt någon annan grupp i samhället kanske svaren hade sett annorlunda ut. Valet av studenter från lärarprogrammet, svenska språket/nordiska språk och praktisk svenska

har med stor sannolikhet vinklat resultaten ännu ytterligare. En anledning till det kan vara att de här studenterna, framförallt de som läser svenska språket/nordiska språk, är mer intresserade och uppmärksammade på dialekter än studenter som läser andra program och kurser.

Att dela ut enkäter tycker jag är en bra metod om syftet är att få reda på studenters attityder. Om jag istället hade velat undersöka hur de faktiskt talade etcetera hade inspelningar varit det bästa alternativet. Då hade jag även kunnat jämföra informanternas enkätsvar med deras inspelning. En annan variant hade varit att informanterna fick svara på en enkät och sedan fick någon person från deras hemtrakt svara på om dialekten har förändrats eller inte.

Något som är intressant att diskutera som jag gärna hade velat få mer information om är ifall människor uppfattas olika beroende på vilken dialekt de har. Det skulle även vara intressant att få veta om studenterna i Uppsala har mycket fördomar om olika dialekter. Majoriteten anser att det är lika accepterat att tala dialekt i samhället som på nationerna. Där kom det dock ett spännande svar ”Det beror på vilken dialekt det rör sig om”. Alltså kanske det lever kvar att vissa dialekter är mindre omtyckta än andra. Att en student på fråga 8 sa att han/hon inte ville tala dalmål på jobbet för att det uppfattades som ointelligent visar på att det finns sådana fördomar. Dalmål brukar annars i andra undersökningar, exempelvis Jasmina Bolfek Radovanis (2000), vara en populär och omtyckt dialekt. Enligt Andersson (1985:140) får alla dialekter i norr en positiv framtoning. Då är det även intressant att en student ifrån Norrbotten skrev att han ”fått pikar” för sin dialekt trots att många gillar den. Det verkar lite dubbelt om många gillar den fastän han får pikar för den, vad beror det på? Som tur är har han inte gått under på grund utav det eftersom han på sista frågan skriver att han vill trotsa kommentarerna och använda mer dialekt.

Det finns två mönster till vad människor anser om dialekter. Det finns det allmänna och det egocentriska mönstret. Allmänt sett är de dialekter i nord och väst populärare än de i syd och öst med undantag för Gotland som tillhör den positiva sidan (Andersson 1985:139). Det egocentriska mönstret visar att människor har delade meningar om sin egen dialekt. Antingen anser de att den är positiv eller så har de en negativ inställning till sin egen dialekt. Granndialekterna ogillas generellt och dialekterna som ligger längre bort uppfattas positivt. Attityden till en viss dialekt beror på var den undersökningen görs någonstans. Bengt Lomans undersökning från 1974 visar till exempel att skånska ungdomar inte tycker om norrländska trots att Norrland ligger långt bort (Thelander 1992:190).

Eftersom många påpekar att Uppsala är en stad med många olika dialekter kanske det kan resultera i att människorna här är tolerantare för folk som talar olika. I Ylva Skogbergs

uppsats var många av informanterna från Stockholm och då uppfattade de dialekttalare som snälla, tröga och naiva. Hon tror att det beror på att de förknippar dialekttalare med folk från landet och nästan ingen ville identifiera sig med de från landet. En student skriver i min enkätundersökning på fråga 10: ”[...]Sedan finns det ju dialekter som man tycker är vackra såsom dalmål, gotländska och värmländska men inte några jag strävar efter att likna.” Den allmänna uppfattningen verkar vara att just de dialekterna uppfattas positivt.

En student skriver på fråga 8 att det är status att tala så mycket västgötska det går på västgöta nation. Det är intressant att så många från Götaland anser att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna, samtidigt som de själva anser att deras dialekt har förändrats. För dem kanske nationen är en fristad där de kan tala dialekt. Dialekterna i Götaland hamnar ofta på den negativa sidan när folk tycker till om dialekter. Det kan vara en anledning till att så många från just den landsdelen förändrar sin dialekt. Det var även de från Götaland som hade störst andel som uppgav att de berikat sitt språk med ett nytt uttryck från Uppsalaspråket.

Fråga 9 som handlade om Uppsalaspråk var intressant eftersom den gav så många olika svar. Ett svar som uppgavs var att Uppsalaspråket lät precis som stockholmskan. Då är det intressant att jämföra det påståendet med något som en stockholmare själv skrev på fråga 6 ”Den har blivit mer markant, eller i vilket fall tydligare för mig som alltid (nästan) tyckt att jag pratat rikssvenska. Nu reagerar jag själv på mina ’e’:en och ’u’:n där ’ä’ och ’ö’ borde varit.” Det här visar på att det finns skillnader mellan stockholmskan och Uppsalaspråket. För andra utifrån kanske de är svåra att höra, men det är spännande att de själva märker det. En annan intressant sak var vad en student från Danderyd skrev på fråga 9b ”Nej utan snarare mer Sthlm:s uttryck”. Den här studenten kände inte att han/hon hade tagit upp något uttryck som var typiskt för Uppsala utan snarare uttryck som var typiska för Stockholm. Många av studenterna ansåg att folket i Uppsala talar mycket standardspråk och rikssvenska. En student svarar på fråga 6b ”Jag hör mer stockholmspräglad el. utslätad dialekt i Uppsala”. Återigen kommer stockholmskan in i bilden. Då är det intressant att ställa det påståendet mot vad en annan student från Stockholm skrev på samma fråga ”Att jag inte hör lika mycket sthmska”.

Som undersökningen av Uppsalaspråket (Widmark 1977:247) visar anser 87% av informanterna från Uppsala att det var skillnad mellan språket i Uppsala och Stockholm och då är det intressant att folk nu verkar se mer likheter än skillnader. Nu förknippas de båda språken med varandra rätt så mycket eftersom det talas om de båda begreppen där de har samma betydelse. Då ansåg informanterna även att stockholmskan var mer riksspråk medan det nu talas om Uppsalaspråket i termer som standardspråk och rikssvenska. Det skulle vara intressant att göra om samma undersökning idag och se vilka resultat som kan uppdagas. Det

bör dock påpekas att undersökningen som gjordes 1969 använde sig av helt andra informanter och därför kan det inte dras några direkta paralleller till min undersökning eftersom attityden till olika dialekter hör ihop med var folk kommer ifrån.

Många av studenterna svarar på fråga 6a att det är viktigt att kunna anpassa sig dit man kommer för att det går bättre då. Det stämmer med vad Mats Thelander (1983) skriver i ”Från blåknut till brakknut”. Eftersom uppländskan för de flesta känns som standardspråk blir det svårt att veta om de först tar upp dialekten på orten eller om de tar upp standardspråket direkt. De ord som studenterna uppger att de använder i fråga 9b är i första hand studentord som är förknippat med Uppsala, men som inte alla invånare förstår. Det är ord som tillhör studentlivet snarare än staden. Att en student svarar att hon använder sig av uttrycket ”det där är direkt obra” är intressant eftersom det uttrycket låter mer norrländskt. En del studenter svarar i fråga 6b även att de tagit upp andra dialektord från andra områden beroende på vilka de umgås med.

Fråga 10 visar en könsskillnad där männen vill tala mer dialekt om tio år medan kvinnorna hellre vill tala som de gör nu men med ett mer korrekt språk. Det är en könsskillnad som har funnits länge och som resultatet visar finns kvar. Att resultatet funnits i över 30 år visar Gun Widmarks och Jan Trosts undersökning (1977:254) där yrkesverksamma kvinnor påverkades mer av riksspråket än yrkesverksamma män. Kvinnor är även de som tenderar till att ta upp fler uttryck på den nya orten och de vill rätta språket efter vad de anser är normen (Widmark 1977:254). I frågorna 6a och 6b har kvinnorna svarat att deras dialekt har ändrats eftersom den har anpassats till de andra runtomkring. En kvinna skriver ”Man anpassar sig. Vill passa in!” I ”Dialectology” finns det olika anledningar till att den här olikheten finns. Ett exempel: ”In our society, women have fewer opportunities, still, for achievement, and are therefore more likely to signal their social status by how they appear and behave (including linguistically) than by what they do.” (Chambers & Trudgill 1998:84). Fler exempel är att kvinnorna tar hand om barnen mer och då förväntas tala ett mer vårdat språk eller att de väljer yrken som kräver ett större krav på språket.

Det skulle vara intressant att se om det här resultatet upprepade sig i en ny undersökning om cirka tio år, om männen vill tala med fler lågstatusformer och om kvinnor vill tala mer korrekt. Det skulle vara intressant att se om det är så bland de yngre, men även om de informanter som var med i den här undersökningen talar så om tio år som de svarade att de vill göra.

5 Sammanfattning

I den här uppsatsen har jag fått svar på några olika aspekter av en dialekt. Vad som händer med dialekten när människor flyttar, varför den förändringen sker, om studenter anser att det är mer accepterat att tala dialekt på en nation i jämförelse med samhället, om de anser att det finns ett Uppsalaspråk, om de berikat sitt ordförråd med något nytt uttryck därifrån och så har jag tagit reda på hur de vill tala om tio år.

På fråga 6a svarade mer än hälften att deras dialekt har förändrats efter flytt till Uppsala. De som uppgav störst förändring var de som kom ifrån Götaland och de som var födda på 80-talet. Kvinnorna och männen hade ungefär lika stor procent som uppgav att dialekten har förändrats.

Majoriteten av informanterna anser inte att det är mer accepterat att tala dialekt på nationerna. De anser snarare att det är lika accepterat på nationerna som exempelvis i ”klassen”. De som har högst andel ja-svar är de från Götaland, de som är födda på 70-talet och männen.

På fråga 9a om det fanns ett Uppsalaspråk fick ett tydligt negativt svar. De enda som var lite tveksamma var de från Norrland som hade lika stor andel som trodde att det fanns ett Uppsalaspråk likväl som att det inte fanns. Annars gav den här frågan ett enstämmigt svar bland åldersgruppen och könen.

Det vanligaste svaret på fråga 10 är att informanterna vill tala om tio år som de gör nu. Det alternativ som kommer på andra plats är att de vill tala någon form av dialekt. De från Götaland är nöjda med hur de pratar nu men de vill även tala med dialekt. Majoriteten från Svealand är även de nöjda som de talar och på andra plats kommer kategorin ”annat” (t.ex. välvårdat, moget). De från Norrland har i första hand svarat att de vill tala dialekt. Av åldersgrupperna anser majoriteten av de yngsta och de äldsta informanterna att de är nöjda som de talar idag. 70-talisterna anser däremot att de vill tala mer dialekt. Av könen är det männen som vill tala mer dialekt medan kvinnorna är nöjda som det är nu. Det svar som fick näst mest röster hos kvinnorna är dialekter medan männen då svarar ”annat”.

Den här uppsatsen gav ett positivt helhetsintryck. Majoriteten av studenter uppgav i enlighet med min hypotes att deras dialekt hade förändrats. För en del var det en negativ förändring där de skrev att dialekten ”tyvärr” hade minskat. Det fanns även exempel på de studenter som inte ville att deras dialekt skulle förändras. Det var även många som under sista

frågan skrev att de ville börja tala mer dialekt om tio år. Extra positivt var det att studenten från Norrland som hade fått pikar för sin dialekt ville tala mer dialekt om tio år och trotsa kommentarerna. Det var även positivt att så många studenter ansåg att det var lika accepterat att tala dialekt överallt. Det ger en positiv förhoppning om att dialekten inte längre begränsas till vissa områden, som exempelvis nationerna. Undersökningen gav dock även en negativ bild där dialekterna utgör ett hinder, bland annat kan det vara ”handikappande” i samhället. Det var även så att en del personer måste tona ner sin dialekt för att bli förstådda.

Den här uppsatsen har på ett ytligt plan snuddat vid olika frågor inom dialekternas värld. Jag anser att det i framtiden ska göras fler dialektundersökningar med de yngre som informantgrupp för att få en inblick om hur hög status dialekter har och om de är på väg att försvinna. I framtiden kommer antagligen Sverige se ut som de gör idag med folk som flyttar runt, kanske blir det även ännu fler folk i storstäderna än på landsbygden. De som är äldre idag och som kan de genuina dialekterna kommer inte att finnas och då finns det en risk att det talesättet försvinner.

Min förhoppning är att dialekterna finns kvar i framtiden eftersom de är en del av vår historia och även en viktig del för individen. Det är charmigt med dialekter och det är berikande för vårt land att människor talar olika. Ett mardrömsscenario skulle vara om alla började tala en blandning mellan uppländska och stockholmska. Det är inget som jag hoppas att någon strävar efter. Kanske blir framtiden ändå som Nils Sjödin (1990) läste i skolboken att människor använder dialekt hemma men ett bättre språk i samtal med andra. Fast vem vill tala ”på bätter” när de kan tala dialekt.

Litteraturförteckning

Andersson, Lars-Gunnar, 1985: *Fult språk*. Stockholm: Carlssons.

Bolfek Radovani, Jasmina, 2000: *Attityder till svenska dialekter - en sociodialektologisk undersökning bland vuxna svenska i Tierp, Östersund, Linköping, Trollhättan och Malmö*. FUMS rapport nr 201. Uppsala: Uppsala universitet.

Chambers, J.K., & Trudgill, Peter, 1998: *Dialectology*. 2 uppl. Cambridge: Cambridge University Press.

Jonsson, Åke, 1989: Språkvård i praktiken. Norm och tradition i etermediernas språk. I: Carlsson, Ulla (red.), *Språket i massmedierna*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 61–74.

Sjödén, Nils E, 1990: ”Jag lärde mig att tala ’på bätter’ i Uppsala”. *Dagens Nyheter*. 2.10.1990.

Skogberg, Ylva, 2004: ”*Styr fördomar om andra människor vår uppfattning om dialekter?*” – en enkätstudie om attityder till några vanliga svenska dialekter och talare av dessa. C-uppsats i Allmän språkvetenskap. Stockholms universitet.
http://www.ling.su.se/gu/kursmaterial/311_4/C-uppsatsdialekt.pdf

Thelander, Mats, 1983: Från blåknut till brackknut. Om provinsiella drag i flyttares språk. I: *Nysvenska studier* 63. Uppsala. S. 5-126.

— 1992: Med dialekten i bagaget. Kring några undersökningar av flyttares språkliga anpassning. I: Strömquist, Siv (red.), *Tal och samtal*. Lund: Studentlitteratur. S. 177-194.

Widmark, Gun, 1977: Lokal och riksspråkligt – en undersökning av Uppsalaspråk. I: *Dialectology and sociolinguistics. Essays in honor of Karl-Hampus Dahlstedt*. Umeå: Acta Universitatis Umensis. S. 246-262.

Enkät om dialekter

Jag heter Lovisa Öhlund och är student på Uppsala Universitet. Svaren från enkäten ska sedan användas i en C-uppsats i svenska språket/nordiska språk C.

Den här enkäten är frivillig och anonym.

1. Kvinna Man
2. Födelseår
3. Uppväxt i landskap och ort
4. Andra landskap och orter som du har bott på mer än ett år
5. När flyttade du till Uppsala?
6. a) Upplever du att din dialekt har förändrats sedan du flyttade hit? På vilket sätt har den förändrats?

b) Vad tror du att det beror på?
7. Talar du på ett medvetet sätt?

8. Upplever du att det är mer accepterat att tala dialekt i nationslivet än i det övriga samhället?

9. a) Anser du att det finns ett Uppsalaspråk?

b) Har du börjat använda något uttryck som du tycker är typiskt för Uppsala?

10. Hur vill du tala om 10 år?

Övriga kommentarer

Tack för din medverkan!

Enligt tabell 7 anser majoriteten av studenterna att de inte talar medvetet. Det är dock ingen tydlig majoritet eftersom 56 procent har uppgivit att de talar medvetet alltid eller ibland.

Tabell 7. Procentuell fördelning av svaren på fråga 7: "Talar du medvetet?"

	Ja	Nej	Ibland	Inget svar
Samtliga	28	34,5	28	9,5

"Har medvetet hållit kvar mina bondska l"

"Beror på situation"

"Kodväxlar, dvs jag pratar dialekt när jag hälsar på mina föräldrar och nära nog rikssvenska här i Uppsala"

"Ibland försöker jag medvetet prata "rikssvenska""

"Privat låter jag orden bara komma. I skola och liknande talar jag mer medvetet."

"Försöker"

"Ja, ärligt talar försöker jag göra så att det låter mer västgötskt, gärna åt göteborgshållet. Jag är stolt över att ha dialekt och vill inte tillämpa någon stockholmska eller rikssvenska."

"Ja, ändrar mina "r"."

"Väldigt sällan, mest när man stöter på stockholmsfientlighet. Då överdriver jag."

"Det händer om jag vill poängtera något att jag anpassar mig efter vad jag tror förväntas"

"Talar som jag alltid har gjort. Jag kan och vill inte anpassa mig. Man får ta mig för den jag är. Antingen accepterar man det eller så gör man inte det".

"Det beror på situation. Talar mer dialekt med familjen "samhörighetsprincipen""

"Nej. Jag bara snackar på, ibland blir det västervikiska, ibland blir det uppsaladialekt och ibland blir det en blandning."